

Herfst - Winter 2011 nr. 221

Oliebolzwam

IVN

ENSCHEDÉ

VERENIGING voor NATUUR- en MILIEU-EDUCATIE

GIDSENGIDS

A G E N D A

Wanneer	Start	Activiteit	Waar / info
28 november	20.00 u	Sociale media en groen vrijwilligerswerk; wat worden wij daar wijzer van	Ontmoetingscentrum, Spoorstraat 7, Wierden Tel. 053-4336990
6 december	13.30 u	Wandeling De Weele	Vanuit Boekelo in de Weleweg a/d linkerhand de hoofdingang t4336990
9 januari	14.00 u	Bestuursvergadering	t. 4336990
14 januari	14.00 u	Nieuwjaarsbijeenkomst	Koetshuis Hof Espelo
5 april	19.30 u	Algem. Ledenvergadering	NIVONcentrum
21 april	zie website	Distriktsledendag Overijssel (zie vlg. GG)	De Lutte, t. - 4780392

Voor meer informatie kijk ook eens op de website.

Verzoek om **uw e-mailadres** of een wijziging daarvan door te geven aan het secretariaat.

Van de voorzitter.

Dit is alweer de laatste Gidsengids van 2011.

Het is een dikke Gidsengids geworden met veel verslagen van onze activiteiten. Dat laat goed zien dat we een geslaagd jaar achter de rug hebben! Inmiddels begint de agenda voor 2012 zich alweer te vullen! Ook dat kunt u in deze Gidsengids zien.

Zo treft u in onze agenda om te beginnen de aankondiging aan voor onze **nieuwjaarsbijeenkomst op 14 januari om 2 uur in het Koetshuis op Hof Espelo.**

Zoals we de afgelopen jaren gewend zijn zullen we eerst gezamenlijk een wandeling maken en daarna koffie en thee drinken met iets lekkers erbij. Waarschijnlijk is er in het koetshuis dan een expositie over het Aamsveen te zien, waarin aandacht aan de brand besteed wordt.

Voor de nieuwjaarsbijeenkomst worden alle leden en hun partners uitgenodigd!

Ook de **jaarvergadering op donderdag 5 april** en de **districtsledendag op zaterdag 21 april** zijn de moeite waard om vast in de nieuwe agenda's te zetten!

De districtsledendag is bedoeld voor alle IVN-ers uit Overijssel. Het zal een leuke dag worden met een aantrekkelijk programma in en rond het Paviljoen in Losser bij de Groene Staart. Ook het contact met leden van andere IVN afdelingen is altijd heel inspirerend!

Ik wens iedereen een mooie winter toe, met veel gelegenheid om van de natuur te genieten!

Eind december of begin januari ga ik verhuizen. Ons nieuwe adres is:
Wooldrikshoekweg 104
7535 DD Enschede

Hanneke

Smokkelaarsroute

Het Witte Veen was vroeger een geliefde grensovergang voor smokkelaars. Vanuit de boerderij het Markslag liepen controlebeambten hun surveillance. Hoewel de grenzen nu open zijn herinnert nog veel aan oude tijden. De grenspalen van voor 1795 dragen bijvoorbeeld nog hun oorspronkelijke inscriptie.

Het heide- en bosgebied Witte Veen ligt tussen Buurse en de Duitse grens. Voor de mooie rondwandeling moet u even de grens over. De wandelroute start bij de parkeerplaats van restaurant en watermolen Haarmühle. In

ongeveer twee uur struint u door een prachtig natuurgebied met ruige graslanden, poelen, heide, bos en hoogveen.

De route is onderdeel van het [Wandelnetwerk Regio Twente](#): een netwerk van ruim 3.000 km wandelroutes in Twente. In het voorjaar kunt u de boomkikker horen. Op de velden groeit klokjesgentiaan, veenpluis, eenarig wollegras en lavendelheide.

Boomkikkers

Ooit was het Witte Veen een uitgestrekt hoogveengebied waar boeren schapen lieten grazen. Het veen werd afgegraven, ontgonnen en ingericht als landbouwgebied. Natuurmonumenten heeft nu een groot deel van het gebied in onderhoud. Het streven is om het oude karakter waar mogelijk te herstellen. Schotse hooglanders houden het gebied open en zorgen zo voor variatie in de plantengroei.

Er zijn poelen en slenken gegraven om de achteruitgang van amfibieën te stoppen. Met succes: het aantal boomkikkers is toegenomen.

Vogelkijkscherm

De wandelroute van acht kilometer voert langs vele mooie plekken. Pauzeer even bij het vogelkijkscherm aan de Gervingshoekweg. Hier ziet u, afhankelijk van het seizoen, wilde eend, slobbeend, kuifeend, grauwe gans en dodaars. Tijdens de vogeltrek biedt het Witte Veen een bijzondere attractie: de schuwe en zeldzame kraanvogel. Wees muisstil en maak uzelf onzichtbaar, dan heeft u kans deze vogel te zien.

Zaterdagmorgen 14 mei 08.00 uur vogelexcursie in het Witteveen

Het Witteveen is een heide en bosgebied van 315 ha en ligt tussen Buurse en de Duitse grens. Hier kan men prachtige wandelingen maken via het Wandelnetwerk Regio Twente. Aan de Duitse kant ligt restaurant uitspanning de Haarmühle met een authentieke watermolen en een ruime parkeergelegenheid. In dit gebied lopen de Schotse Hooglanders vrij rond te grazen en er zijn veel kikkerpoelen gecreëerd voor de reptielen en de watervogels.

Vanmorgen maken we dankbaar gebruik van het jubileumcadeau van de Twentse Vogelwerkgroep.

We ontmoeten elkaar zoals afgesproken op de Alsteedseweg hoek Braamweg bij de Braambrug over de Buurserbeek.

Maar, onze gids Peter van de Akker is in geen velden of wegen te zien.

Al snel merkten wij een foutje in de communicatie, hij staat aan het einde van de Witteveenweg bij de parkeerplaats en wacht daar op ons.

In colonne de Witteveenweg ingereden tot de parkeerplaats.

Na een kennismakingsrondje snel op pad.

Vogels kijken doe je met je oren.

Peter gebruikte deze zin als introductie voor deze vogelexcursie.

Toch hopen we ook het een en ander te zien en met een vogeldeskundige gaat dat zeker lukken.

We zijn voorzien van een professionele kijker op statief meegenomen door onze gids, en diverse wandelaars met een verrekijker.

Al tijdens de aanloop naar het Witteveen werden we verrast door de veldleeuwerik.

Wel eens een blauwborst gezien? Wij wel.

Na het horen van het geluid, even zoeken met de kijker en ja hoor daar poseert hij voor zijn bezoekers.

We lopen door een afwisselend terrein waarin iedere vogelsoort zijn eigen plekje vindt.

De graspieper laat zich duidelijk horen maar is even niet te vinden.

We horen en zien de bonte vliegenvanger en de roodborsttapuit met op de achtergrond de roep van de koekoek.

Een wat grotere vogel zien we op enige afstand overvliegen, is het een buizerd of een wespendif?

Het is de wespendif constateren we met behulp van de verrekijker en kijk wat doet hij nou, hij verdwijnt vlinderend uit ons gezichtsveld.

En je gelooft het of niet maar volgens Peter een uniek gebeuren, het was aan hem te merken.

Aan de overkant van een poel zien we diverse gansen en op een andere plaats staat een reiger te vissen.

Onze wandeling gaat door zeer afwisselend gebied, oude lanen met aan weersijden bomen.

We worden attent gemaakt op de holenduif.

Weer in wat open terrein gekomen zien we een buizerd zijn rondjes maken op zoek naar iets te eten.

Op het water zien we diverse watervogels zoals de wintertaling en kuifeend.

Ook zien we de meerkoet even op het water om dan weer te verdwijnen onder het water.

Met wat geduld kun je hem volgen maar wel steeds op een andere plek weer boven water.

We leren vanmorgen inderdaad geluiden kennen is vogels kennen om daarna te gaan zoeken om ze te herkennen aan kleur, vorm en gedrag.

Ook leefgebieden zijn van groot belang.

De ene vogel zit liever in een oud bos en de ander in open terrein, weer andere in lage begroeiing.

Na een fijne morgen komen we terug bij de parkeerplaats, en worden verrast met koffie en koek als afsluiting.

We zien terug op een fijne wandeling in een prachtig natuurgebied en zijn weer onder de indruk van de veelzijdigheid van de natuur, op deze morgen in het bijzonder gefocust op onze gevederde vrienden.

Peter van de Akker hartelijk dank.

Henk Brinks en Wim Pauw

Brugklassers beleven natuur in het Aamsveen

Zelfstandig, met een groepje klasgenoten van school naar het Aamsveen fietsen. Onderleiding van enthousiaste gidsen de natuur ter plekke bekijken, waterbeestjes vangen en met hulp van de gidsen de opdrachten in je boekje maken.. Dat was in het kort het programma voor ongeveer 150 brugklassers van Het Stedelijk Lyceum, Locatie Zuid uit Enschede die een veldwerkdag hadden in het aamsveen in de week van 23 tot 27 mei 2011.

Wat we toen niet konden voorzien was dat een week later een enorme brand het Aamsveen grotendeels in de as zou leggen. De week van de activiteiten voor de brugklassers van Zuid in 2011 zal daarmee voor altijd “de week voor de brand” blijven.

Dit was het derde jaar dat leraren en IVN-ers gezamenlijk veldwerk

organiseren. Het programma is tot nu toe elk jaar anders geweest, maar dit jaar beviel het zo goed dat dit vast het spoor wordt waarop we verder gaan.

Onder leiding van gidsen van IVN afdeling Enschede en medewerkers van de school deden de leerlingen op drie plaatsen opdrachten en

kregen ze uitleg over de natuur ter plaatse.

In de buurt van de uitkijktoren leerden ze hoe hoogveen ontstaan is, wat er voor planten groeien en hoe de natuur in het gebied nu hersteld en beheerd wordt.

Bij het basisbiotoop vingen ze waterdiertjes, die vervolgens beschreven en op naam gebracht werden. Dit was ongetwijfeld het spannendste onderwerp. De soortenrijkdom van het basisbiotoop is enorm en er gaat letterlijk een nieuwe wereld open voor de leerlingen en de gidsen!

Bij een kluunplaats werd de turfwinning en het gebruik van de turf in heden en verleden behandeld. Waarbij alles voor de leerlingen zo concreet en tastbaar mogelijk werd gemaakt.

Op alle drie de plaatsen bekeken ze een bodemonmonster, waarvan ze ook de pH (zuurgraad) bepaald hebben. Hierdoor hebben ze het verschil tussen zandgrond, veen en keileem kunnen ervaren.

Zo'n veldwerkdag is voor de leerlingen, waarvan de meesten nog nooit in het Aamsveen geweest zijn, een enorme natuurervaring. De onderwerpen zijn tevoren in de biologieles ter sprake gekomen en de gemaakte opdrachten worden na gekeken. Dit garandeert dat er behoorlijk serieus gewerkt wordt, wat door de IVN-gidsen als heel plezierig ervaren wordt.

De leerlingen, de gidsen en de medewerkers van de school vonden deze veldwerkdagen dan ook zeer geslaagd.

We zijn Landschap Overijssel heel dankbaar dat het ons de gelegenheid gegeven heeft onderwijs in biologie, geschiedenis en nog veel meer in dit prachtige natuurgebied te geven. We hopen dit nog heel vaak voor heel veel leerlingen te doen!

Hanneke *(foto's Tineke Eitink)*

Oliebollen in oktober

Op 2 oktober organiseerde het IVN Enschede haar herfstwandeling op de Lonnekerberg. De herfstwandeling stond in het teken van paddenstoelen. Met ongeveer 20 man gingen we onder leiding van Sjouke van der Zee op stap. U herinnert zich misschien wel dat we toen een week van uitzonderlijk mooi en warm nazomerweer achter de rug hadden en de verwachting was dan ook dat er niet veel paddenstoelen zouden zijn. Maar niets was minder waar, er waren juist veel verschillende paddenstoelen te zien en dat komt o.a. doordat de Lonnekerberg erg vochtig is vanwege een aantal wellen die er ontspringen. Bovendien koelde het toen 's nachts wel zover af dat de dauw de bosgrond goed nat maakte. Dus vocht genoeg om de paddenstoelen uit de grond te laten schieten. Al met al hebben we wel 50 verschillende soorten gezien waaronder ook bijzondere o.a. de oliebolzwam (zie foto 1). Deze heeft volgens de soortenlijst de status zzz, dat wil zeggen zeer zeldzaam. De reden van de zeldzaamheid zou kunnen zijn dat deze paddenstoel, die familie is van de kluifzwammen, graag op brandplekken voorkomt en inderdaad op deze plek waren de restanten van een illegaal vuurtje in het bos nog duidelijk te zien want legale verbranding van bos en ander organisch afval komt vrijwel niet meer voor. De zeldzaamheid hangt dus wellicht niet samen met gewijzigde milieu omstandigheden maar eerder met het bosbeheer. Verder leerden we over melkzwammen, russula's, stinkzwammen en duivelseieren, vezelkoppen, amanieten, bekerzwammen en houtzwammen waaronder tonderzwam, vermiljoen houtzwam, elfenbankjes en fopelfenbankjes. Van de roodgerande houtzwam leerden we dat de rand wit is. Maar het bijzondere was dat deze houtzwam aan de onderkant water uitzweet en dat kwam niet door het warme weer. (zie foto 2) Voldaan keerden we na 2 uur struinen door het bos weer huiswaarts.

(foto Ineke Muijser)
Oliebolzwam

(foto Wim Pauw)
Zwetende onderkant van roodgerande
houtzwam

Jisk Holleman

In het het `Hazepootje` (de voorloper van `Onder de Loep`, de kwartaaluitgave van de KNNV afdeling Hengelo-Oldenzaal) nummer 12 van 1966 bleek een aardig stukje te staan over het zogenaamde 'mieren' bij vogels.

Vooraf aardig omdat het nu eens geen theoretisch verhaal betreft, maar een praktische benadering. De schrijver van onderstaand artikel is Ed Bossema.

Jan Willem Visschers

Waarom "mieren" vogels ?

Op een ochtend liep ik in de hortus "De Wolff" in Haren met het doel om daar wat waarnemingen te verrichten aan het voortplantingsgedrag van Vlaamse gaaien. Het was die dag echt zomers. De zonnewarmte liet de vochtige bodem al aardig dampen en wat onder dergelijk prettige weersomstandigheden vaak opvalt, is dat naast de menselijke ook de dierlijke activiteiten extra gestimuleerd worden. Die ochtend heb ik inderdaad wel wat van het gedrag van gaaien gezien, maar wat voor mij deze morgen onvergetelijk maakte was een waarneming van "mieren" bij spreeuwen.

Op een zonnig grasveldje zaten twee spreeuwen in een heel merkwaardige houding kleine, zwarte mieren tussen de vleugels te stoppen. De spreeuwen waren zo te zien zeer opgewonden en pikten meestal éénmaal per keer heel snel naar de grond en brachten dan de snavel met een snelle beweging naar de vleugels. Soms werd een vleugel met de boeg schuin naar voren en naar boven gebracht en werd de snavel soms met schokjes eventjes langs de vleugelpennen gewreven. Na zeer korte tijd kwamen twee andere spreeuwen zich aansluiten bij hun "mierende" soortgenoten en vertoonden bijna direct na het neerstrijken hetzelfde gedrag. Het leek dus haast wel of het zien mieren van soortgenoten een aantrekkende werking had op deze nieuwaangekomen

vogels. Niets wees er op dat de vogels het mieren uitvoerden om van toevallig opgedane mieren af te komen; integendeel, de spreeuwen zochten door een onbekende drang gedreven vrijwillig de mieren op. Het mieren zelf duurde bij deze spreeuwen maar kort en helaas was ik niet in staat om een precieze beschrijving te geven van dit merkwaardige gedrag. Maar het had me wel geboeid.

Uit de literatuur was me bekend, dat vele soorten zangvogels dit gedrag vertonen. Zo vermeldt Simmons - een bekend ornitholoog -, dat mieren in het wild is waargenomen bij o.a. vinken, tuinfluiters, pimpelmezen, merels, zanglijsters, roodborsten, gaaien, roeken en spreeuwen. Vooral van de veel voorkomende en gemakkelijk te observeren spreeuw zijn vele waarnemingen bekend van mieren in het vrije veld. Ook vele Australische en Amerikaanse zangvogelsoorten vertonen dit merkwaardige gedrag. Deze verschillende soorten reageren weliswaar niet allemaal met eenzelfde stereotiep gedrag t.o.v. mieren, maar toch is het mieren als zodanig bij deze soorten onmiskenbaar.

Daar ik nu zelf een achttal jonge Vlaamse gaaien in gevangenschap houd, leek het mij de moeite waard om de reactie van deze t.o.v. mieren nog naïeve vogels te onderzoeken in een "mier-situatie". Deze vogels, die dus nog geen ervaring met mieren opgedaan hadden, zouden misschien zonder meer met "mieren" kunnen reageren op echte mieren, maar misschien zou één bepaalde prikkel uit een "mier-situatie" ook wel het mieren kunnen deblokkeren. Om daar zo'n beetje achter te komen plaatste ik als eerste proef meelwormkevers tussen de veren van de handmakke gaaien, met de bedoeling na te gaan of het miergedrag mogelijk op zou treden als gevolg van irritatie van de huid. Nu valt het niet mee om meelwormkevers tussen de veren van een gaai te plaatsen. Meestal vallen ze direct weer van het dier af, of de vogel bemerkt de kever voordat deze de blote huid heeft kunnen bereiken. In één geval echter trad inderdaad plotseling mieren op. De bewuste gaai spreidde de staart, bracht de iets uitgespreide vleugels iets naar boven en naar voren en hield de snavel bijna voortdurend iets geopend. De vogel vloog van de grond op een zitstok en verloor daarbij de kever. Het mieren hield toen prompt op.

Bij een andere proef deed ik enige druppels geconcentreerd mierenzuur in een blikje en plaatste in het blikje een aantal meelwormen. Het resultaat was zeer frappant. Twee van de acht gaaien vertoonden op het blikje, zodra zij in geurcontact kwamen met het mierenzuur, zeer intensief miergedrag en waren bijna niet meer van het blikje af te krijgen. Zij spreidden de staart volledig, brachten deze naar voren, zodat de staartpennen tegen het blikje aangedrukt werden (zie fig.).

De vleugels werden gespreid en de boegen iets opgelicht. De vleugels werden zo ver naar

voren gebracht dat zij elkaar bijna raakten aan de borstzijde van het dier. Met de bijna voortdurend geopende snavel werden haastig pik- en strijkbewegingen uitgevoerd aan de binnenzijde van de vleugels. Soms werd bovendien de oogstreek van de kop aan de binnen- en buitenzijde van de vleugelboegen afgewreven (mogelijk veroorzaakt door de prikkeling van het vluchtige zuur). Het was opvallend dat deze vogels bijna niet meer in staat waren om de meelwormen uit het blikje te pikken. Als de kop diep in het blikje gestoken werd, werd als gevolg van de sterkere prikkeling het mieren sterk geactiveerd. Voedselpikken naar de meelwormen op de bodem van het blikje werden dan ook vaak afgebogen tot vleugelpikken naar denkbeeldige mieren. De drang tot mieren was bij deze vogels dus zo sterk, dat de eet drang niet meer uitgevoerd kon worden.

Meestal na enige minuten kon plotseling het mieren ophouden en ging het dier normaal eten. Keerde dezelfde vogel na een korte afwezigheid weer terug naar het blikje, dan nam de vogel vaak weer de houding aan van het mieren en kon het dier tijdelijk niet meer eten. Verder was het opvallend, dat de vogels die zo goed op het mierenzuur reageerden, na enige tijd een sterke drang tot baden aan de dag legden. Ook als er geen water in het bad aanwezig was, hipten de vogels naar het bad toe, maakten vluchtige baadbewegingen in het lege bad en herhaalden dit toehippen en schijnbaden regelmatig.

De andere vogels reageerden meestal geheel anders. Als zij op het blikje kwamen, pikten zij haastig een meelworm van de bodem van het blikje af en vlogen dan direct weg. Als er geen mierenzuur in het blikje was bleven zij haast altijd zitten om meerdere wormen achter elkaar op te pikken. Deze vogels werden kennelijk onaangenaam geprikkeld door mierenzuur en vertoonden maar heel even het miergedrag (vaak alleen maar staartspreiden). Dit in tegenstelling tot het tweetal gaaien, dat zo goed op mierenzuur reageerde.

Deze vogels volgden mij zelfs in de kooi en gingen ook op het blikje zitten als hierin geen meelwormen meer aanwezig waren.

Tenslotte heb ik echte mieren (rode bosmieren) aangeboden, Ook hierop reageerden een aantal vogels met mieren, maar in het algemeen lang niet zo intensief als op mierenzuur alleen. De vogels pikten de mieren op om ze vervolgens met enige tegenzin op te eten, maar in geen der gevallen zag ik dat mieren tussen de veren gestopt of langs de slagpennen gewreven werden. Uit het bovenstaande kunnen we de volgende conclusies trekken:

- (1) gaaien kunnen het mier-gedrag vertonen als slechts één bepaalde prikkel uit de "miersituatie" aangeboden wordt (mierenzuur en misschien ook irritatie);
- (2) de potentie tot mieren is van nature in gaaien aanwezig en behoeft dus niet m.b.v. leren door imitatie in de loop van het leven verworven te worden.

Zoals reeds eerder gezegd komt mieren bij verschillende, systematisch ver van elkaar verwijderde zangvogelsoorten voor. In het kader van de evolutietheorie moeten we dus aannemen, dat het

mieren een duidelijke functie moet hebben, m.a.w. de "survival value" van het mieren moet groot zijn. Dit gedrag komt bij te veel vogelsoorten voor om hier te denken aan een grillige speling der natuur. Nu zijn er aan het mieren meerdere functies toegekend, waarvan m.i. de meest waarschijnlijke de bescherming tegen parasieten is. Hierbij denk ik dan in het bijzonder aan de luisvliegen. Deze bloedzuigende vliegen komen bij veel warmbloedige dieren voor. Bij gaaien heb ik tijdens de afschot van een viertal pas vliegvlugge vogels ervaren in welke grote aantallen deze luisvliegen - het betrof in dit geval *Ornithomyia avicularia* L. - op gaaien voor kunnen komen. Enige tijd na het oprapen van deze pas gedode vogels stoven de luisvliegen met grote aantallen van de vogels af en zochten een tijdelijk onderkomen in het haar van de omstanders. Ze zaten tot onder mijn hemd. Per vogel waren meerdere tientallen vliegen aanwezig en ik kan me voorstellen dat vogels met zulk een vracht bloedzuigers verminderde levenskansen hebben vergeleken bij vogels die een middel te baat nemen om van deze parasieten bespaard te blijven. Als we ons bedenken, dat vliegen over een uitstekende chemo-receptie beschikken, dan hebben we hier een mogelijke functie van het mieren. Door zich van een voor luisvliegen - en mogelijk ook voor steekmuggen - onaangename geur te voorzien, loopt een af en toe mierende vogel misschien minder kans om door deze lastige parasieten bezocht te worden. Als men dan bovendien nog weet dat *Ornithomyia* zijn larven in vogelnesten afzet - waarna de larven direct verpoppen - en als men voorlopig aanneemt dat een "mierengeur" afschrikwekkend werkt op deze vliegen, dan zouden regelmatig mierende broedvogels een indirecte bescherming kunnen verlenen aan hun jongen. Natuurlijk is dit nog speculatie, maar het lijkt mij de moeite waard om in de toekomst deze gedachtengang eens experimenteel te toetsen.

Ed Bossema

De Nacht van de Nacht

Zaterdag 29 oktober werd in het hele land door allerlei organisaties die in natuur- en milieubescherming geïnteresseerd zijn, de Nacht van de Nacht gevierd. Ook deden veel organisaties en bedrijven voor één nacht het licht uit of wat minder licht aan.

Dit gebeurt al enige jaren om de aandacht te vestigen op het belang van duisternis en rust in de nacht voor mens en natuur.

Enkele IVN-ers van afdeling Enschede, waaronder ik zelf hielpen de afgelopen jaren mee met de activiteit die Landschap Overijssel (LO) voor families met kinderen organiseert op Hof Espelo.

Dit jaar waren van onze afdeling helaas alleen Ineke en Peter (dragen ook vaak een LO-jasje) en ik daarbij.

LO maakt gewoonlijk een zaklamptocht door een deel van Hof Espelo, dat normaal niet voor wandelaars toegankelijk is. De route wordt gemarkeerd door zilverkleurige sterretjes op de bomen, die met een zaklamp goed zichtbaar worden. Onderweg komen de kinderen en hun ouders diverse posten met

opdrachten, verhalenvertellers en dergelijke tegen. Meestal past het geheel in een thema, dit jaar waren dat heksen. Men probeert er natuurlijk wat natuureducatie in te stoppen. Dit jaar was dat wat minder dan andere jaren, wat natuurlijk met het thema te maken had.

Zelf was ik ingeroosterd op een post met een vrij hoog “natuureducatief gehalte”: ik stond op een punt waar de passanten drie vragen over heksenkringen moesten beantwoorden. Soms was het nuttig ook wat uitleg over het ontstaan van heksenkringen te geven. Dat maakt de IVN-gids even goed wakker.

Ik heb deze opdracht zo ingevuld als in sprookjes dikwijls voorkomt.

Als ik de zaklampjes bij Ineke, die op de post voor ons voor snoepjes-heks speelde, voorbij zag komen verstopte ik me op een schaduwrijk plekje langs het pad. Wanneer de wandelaars vlak bij waren sprong ik met mijn punthoed op tevoorschijn en vertelde ik dat ze er alleen langs mochten als ze drie vragen goed beantwoorden. Een geest in het bos (man met zaklamp) ging knipperen bij de antwoorden: 3 keer knipperen als het goed was; twee keer als het fout was en één keer als hij het niet kon verstaan. Dat bleek best spannend te zijn voor velen, vooral als de groepjes niet te dicht achter elkaar liepen, zodat ze me van te voren niet gezien hadden.

Van de andere posten heb ik helaas niet zoveel gezien dat ik ze hier kan beschrijven. Duidelijk was dat de bezoekers enthousiast waren. Wandelen in het donker geeft een bijzondere, spannende sfeer. Natuurgids zijn in het donker is weer eens wat anders en extra's.

De gastvrijheid en gezelligheid van de medewerkers en vrijwilligers van Landschap Overijssel en de gezamenlijke, goed verzorgde broodmaaltijd maakt er helemaal een leuke avond van.

Er is altijd nog plek is voor een paar extra vrijwilligers en daarom wil ik iedereen die zin heeft in een eenmalige leuke natuureducatie bezigheid aanraden volgend jaar tijdig te laten weten dat hij of zij mee wil doen. Als we zelf leuke ideeën hebben voor activiteiten staat LO daar ook voor open. Zelf beleef ik elk jaar weer een geweldige avond als ik mee werk aan de activiteiten voor de Nacht van de Nacht op Hof Espelo!

Hanneke

TOEN DE NACHT

Toen het licht in de nacht
nog zwart was

het zwarte licht van de nacht
ons onzichtbaar maakte

en wij alleen nog stemmen waren
op de bank in de tuin

de zwarte nacht ons omgaf en meenam
in de duistere vragen

waar en wanneer en wie

toen de nacht nog een geheim was
zwart als de nacht zelf

Rutger Kopland

foto Wim Hendriks

Uitstapje op 3 september naar “De Doorbraak” bij Ypelo en bezoek aan onze zuster-afdeling in Almelo.

Het bestuur heeft voor leden een excursie georganiseerd naar “De Doorbraak” bij het buurtschap Ypelo.

Deze excursie stond onder leiding van Thea Croese en Jan Dirk Focker.

Beiden zijn sinds kort lid van onze afdeling en zijn opgeleid als natuurgids van het IVN.

Thea Croese is ecologe en is werkzaam bij het waterschap Regge en Dinkel. Zij heeft meegewerkt aan het tot stand komen van het project “De Doorbraak” en beiden waren voor ons ideale gidsen om tijdens de wandeling langs “De Doorbraak” het e.e.a. te vertellen over het project.

Er hadden zich 11 personen aangemeld en we verzamelden om 9.00 uur bij de parkeerplaats van het TPZ Helmerzijde. Vandaar zijn we vertrokken met 3 auto's richting Ypelo.

Om de reis aangenamer te maken hebben voor we de landelijke route gekozen: afslag Delden, richting Bornebroek en dan naar Ypelo.

We werden door Thea en Jan Dirk verwacht om 10.00 uur bij het Meestershuis aan de Ypeloseschoolweg. We moesten aan de plaatselijke bevolking de weg naar dat Meesterhuis vragen, maar we waren daar op tijd en onze gidsen stonden ons al op te wachten.

Natuurlijk moest er eerst van de meegebrachte koffie/thee en toebehoren worden genoten.

Bij het schooltje op het pleintje waren elke picknicktafels waar we gebruik van konden maken. Het was prachtig weer en het was erg warm voor de tijd van het jaar. Aan gezelligheid ontbrak het ons niet, met zulk weer kon de dag niet meer stuk.

De wandeling langs “De Doorbraak” duurde ruim 2 uur, de heenweg langs de rechter oever en terugweg gedeeltelijk langs de andere oever.

Tijdens de wandeling vertelden onze gidsen over de noodzaak van dit project en hoe het tot stand was gekomen.

“De Doorbraak” is geen afvoerkanaal zoals men dat vroeger aanlegde, het is veel meer een natuurlijke beek met veel meanders en vistrappen.

De beek is onder normale omstandigheden 10 – 15 meter breed en bij extreme omstandigheden ongeveer 75 meter breed, dus een zeer dynamisch milieu.

Het is de bedoeling om het te veel aan water in de Loolee via de “De Doorbraak” te verbinden met de Regge om Almelo te beschermen tegen wateroverlast.

Er zijn in het gebied diverse retentiegebieden aangelegd om bij minder neerslag het water vast te houden en zo de verdroging tegen te gaan.

Ook wordt d.m.v. deze beek een ecologische verbindingszone gecreëerd tussen Twente en Salland.

Het hele project wordt in 4 fases uitgevoerd. In 2014 moet de dertien kilometer lange nieuwe beek gereed zijn.

Wat wij deze morgen bezocht hebben is fase 1, het “Mokkelengoor”. Deze fase is inmiddels gereed en het is prachtig om te zien hoe de natuur zich hier ontwikkeld.

Na afloop van de wandeling waren we omstreeks 12.30 uur, volgens afspraak, te gast in het Meestershuis in Ypelo

De eigenaren, een echtpaar, kwamen zelf uit het onderwijs en hadden na hun pensionering er een Bed and Breakfast gelegenheid van gemaakt.

Het Meestershuis ademt een sfeer van een ver verleden. Toen we er naar binnen gingen, kwamen we in een woonkamer zoals 100 jaar geleden moet zijn geweest

Er was een zitkamer, een woonkamer met potkachel en kamer ingericht als bibliotheek met honderden filosofische werken in het Engels.

Het bleek dat vroeger een Engelse filosoof hier had gewoond.

De lampen die in de diverse kamers hingen of stonden kwamen mij voor als Tiffany lampen.

De waard kwam de bestellingen opnemen. We konden alleen diverse pannenkoeken krijgen, pannenkoeken met kaas, spek, appel of combinaties hiervan en met natuurlijk koffie, thee, melk, karnemelk of een sapje.

Nadat dit genoteerd was, gingen de waard met zijn waardin aan te slag om voor dertien personen dertien pannenkoeken van diverse pluimage te bakken.

De woonkamer was ingericht met tafels waar tien personen aan konden zitten, twee mensen zaten aan een hoektafeltje en ondergetekende moest als tafel gebruik maken van de potkachel.

Gelukkig was, gezien het warme weer, de kachel uit.

Alles smaakte ons voortreffelijk en nadat de penningmeester de nota had betaald, gingen we richting Almelo waar wij die middag verwacht werden door IVN afd. Almelo.

Het koetshuis in het Beeklustpark, waar we vanaf 14.00 uur opgewacht werden door de voorzitter, Martin Mulder, was lastig te vinden, maar uiteindelijk kwamen we toch op de plaats van bestemming.

Na de overgebleven koffie en thee te hebben genuttigd in het koetshuis gaf Martin Mulder tekst en uitleg over het werk en de activiteiten van hun afdeling. Zelf gaf hij aan de gemeente Almelo advies op het gebied van landschapsarchitectuur.

Na deze uiteenzetting hebben we met hem een wandeling gemaakt door het Beeklustpark.

Langs en gedeeltelijk door het park stroomt de Almelose A. Deze mondt aan het einde van het park uit in de Nieuwe Graven.

Het is een van de plaatsen in Almelo die bij veel neerslag in Oost/Noord-Oost Twente voor veel wateroverlast zorgen.

Met de aanleg van “De Doorbraak” moet dit tot het verleden behoren.

Nadat wij weer bij het koetshuis gearriveerd waren, hebben we onder dank afscheid genomen van Martin Mulder en de terugtocht naar de parkeerplaats TPZ Helmerzijde aanvaard.

Omstreeks 16.30 waren de reisgenoten weer bij de parkeerplaats en nadat we onderling afscheid hadden genomen, ging ieder zijns weegs.

Dirk Nijenboer

Colofon

Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afdeling Enschede.

De **Gidsengids** verschijnt
4 keer per jaar.

Redactie-adres: tijdelijk copij
zenden naar het secretariaat

Redactiemedewerkers:
Vacant

Lidmaatschap IVN

De contributie bedraagt voor:
IVN-leden € 15,00 per jaar
huisgenootleden € 3,50 per jaar.
De minimale bijdrage voor
donateurs is € 12,00.
Opzeggen: schriftelijk vóór 15
december

Giro: 8 3 8 8 8 3
t.n.v. IVN Enschede

website:
www.ivn.nl/enschede

Bestuur

Voorzitter:

Hanneke van Dorp
Wooldrikshoekweg 104
7535 DD Enschede
e.: hanneke_van_dorp@planet.nl
☎ 053 4780392

Secretariaat en ledenadministratie:

Mieke Vlierhaar
Bergweg 27, 7524 CT Enschede
e.: m.vlierhaar@home.nl
☎ 053 433 69 90

Penningmeester:

Dirk Nijenboer
Van Riebeekstraat 95
7535 ZJ Enschede
e.: dendirk@home.nl
☎ 053 4311364

Leden:

Ineke Muijser
Broekheurnerring 619
7544 TN Enschede
e.: w.h.Muijser@kpnmail.nl
☎ 053 4762518

Webbeheer: Jan Willem Visschers
e.: jwvisschers@gmx.net
☎ 053 4765535

KOPIJ - vóór 25 februari 2012 - KOPIJ

sturen naar: m.vlierhaar@home.nl

ENSCHEDE

Is de adressering onjuist,
dan graag retour afzender:

IVN Afd. Enschede
p/a Bergweg 27
7524 CT Enschede